

146 . Timișoara | Punct: Castelul Huniade | Anul: 2011

Anul: 2011

Cod RAN: 155252.09

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă, Monumente - Restaurare

Epoci: Evul Mediu, Monumente Restaurare, Perioada modernă

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Civil, Domestic

Autori: Zsuzsanna Köpeczny, Alexandru Rădulescu

Instituții: Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul Banatului, Timișoara

Raport

Castelul Huniade este clădire monument istoric, categoria A, aflat în centrul istoric al orașului Timișoara. În prezent funcționează ca sediu al Muzeului Banatului Timișoara. Primele cercetări arheologice au fost efectuate în anul 1980, fiind apoi reluate începând cu anul 2007. Cercetările au avut ca rezultat descoperirea unor construcții care datează din perioada angevină, când curtea regală rezida la Timișoara. Cercetările au vizat curtea interioară și aripa NV a clădirii, dar au fost efectuate sondaje și în exteriorul clădirii, pe latura estică și sudică. În exterior au fost reperate fortificațiile de lemn și de pământ, precum și șanțurile de apărare datând atât din secolul al XIV-lea, cât și din secolele XVI-XVII. De asemenea a fost recuperat un număr mare de artefacte databile în sec. XIV-XVI și sec. XVII-XIX, printre care ancadramente de piatră, fragmente de veselă de sticlă și ceramică, obiecte de fier etc.

Cercetările arheologice preventive sunt determinate de lucrările de restaurare a Castelului Huniade și au scopul de a clarifica probleme legate de stratigrafie, de evoluția planimetrică a castelului, care a suferit de-a lungul secolelor mai multe refaceri. De asemenea considerăm importantă recuperarea materialului arheologic din acest sit, care s-a dovedit a fi foarte bogat și divers, cu o importanță deosebită pentru studierea culturii materiale medievale din această regiune a țării prea puțin cercetată arheologic.

Săpăturile arheologice din anul 2011 s-au desfășurat în curtea interioară a clădirii actuale, în colțul de NV, unde prin săpăturile din 1980 și din 2008 au fost reperate urmele unor construcții de cărămidă: colțul NV al unui zid de incintă de cărămidă, precum și ziduri adosate laturii nordice și vestice ale acestuia. Din aceste considerente au fost trasate mai multe secțiuni (S 11-S 15).

Stratigrafia generală se prezintă în felul următor: sub stratul vegetal și straturile de amenajări moderne ale curții, la adâncimea de 0,50-0,60 m apare un nivel de moloz foarte gros (70 cm) constând din mortar și cărămizi, dar și blocuri masive de zidărie prăbușită, provenite din structura construcției cercetate. Sub nivelul de dărâmtură, la adâncimea de - 1,30 m urmează un nivel de călcare (ultimul din punct de vedere cronologic). În continuare o succesiune de straturi de cultură și nivelări cu lut curat marchează refacerile efectuate în această zonă. Pe alocuri s-au observat intervenții moderne, în forma unor gropi cu funcționalitate incertă, legate cel mai probabil de diferite amenajări din curtea clădirii actuale. Canalizările pentru evacuarea apei pluviale și instalația de paratrăsnet reprezintă alte intruziuni în stratigrafia zonei.

Secțiunea S 11, orientată E-V (dimensiuni: 2,60 x 6,50 m, fiind lățită spre sud cu 1,50 m, rezultând o lățime totală de 4 m).

În Țăcaroul 2, precum și în capătul vestic al secțiunii, la doar 0,50 m adâncime au fost dezvelite două ziduri de cărămidă, orientate N-S. Dintre cele două ziduri, cel vestic prezintă un gol de acces, o intrare lată de 1,60 m. În fața acesteia, spre est, la - 1,00 m au fost descoperite mai multe elemente din piatră provenite din ancadramentul ușii. Acestea au un decor simplu, cu muchia teșită, putând fi datate în secolul al XV-lea. Zidul din Ță 1 prezintă mai multe etape de construcție și se închide spre est formând un colț. În urma adâncirii a reieșit că este vorba despre o bază de pilon, de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de 1,50 x 1,70 m, fiind ulterior zidit înspre nord (spre zidul de incintă) și înspre sud în forma unui colț, așa cum am

descriș mai sus, închizând un spațiu dreptunghiular. În 1, la est de zid, la adâncimea de - 0,70 m a fost dezvelit și pavaul de cărămidă al acestei încăperi, realizat din cărămizi întregi și fragmentare.

Sub zidul estic, și sub cota pavaului de lut din caroul 3, în caroul 2, la - 1,45 m adâncime a fost dezvelit un cuptor circular din cărămidă. Pe suprafața cuptorului se distingea un strat de cenușă. În nivelul de cultură aferent cuptorului, spre vest de acesta s-a descoperit o monedă emisă de Sigismund de Luxemburg, ceea ce face posibilă datarea cuptorului în intervalul cuprins între sfârșitul secolului XIV- prima jumătate a secolului următor, precum și datarea construcției pilonului care secționează acest cuptor, după această dată.

În carourile 2-3, sub nivelul de distrugere, la - 1,30 m, pe un strat de arsură au apărut mai multe fragmente de ghiulele de fontă. Acest nivel marchează momentul distrugerii clădirii. Imediat sub acest strat urmează un nivel de podea din lut bătut, care reprezintă nivelul de călcare contemporan cu pragul ușii, format din blocuri de piatră.

În jumătatea nordică a caroului 3 stratigrafia prezintă unele diferențe față de situația din partea sudică al aceluiași carou. Aici, deasupra nivelului podelei de lut, pe două straturi succesive de mortar, s-a găsit un strat consistent de arsură amestecată cu zgură de cupru. Este posibil ca în această zonă să fi avut loc activități meșteșugărești legate de turnarea bronzului. O monedă (denar de argint) din 1566 găsită între cele două straturi de mortar, reprezintă terminusul post quem pentru datarea acestui complex din cadrul 3.

Sub nivelul de călcare apar straturi succesive de podele și nivelări, nivelările realizându-se prin depunerea unui strat (0,10-0,15 m grosime) de lut curat. Pe aceste niveluri de refacere s-au observat urmele a mai multor vetre de foc de o durată scurtă de folosire, chiar unică. Din straturile de cultură au fost recuperate fragmente ceramice databile în secolele XIV-XV, precum și material osteologic animal.

La - 2,00 m adâncime, în 3, deci în exteriorul încăperii, s-a identificat un alt nivel de pavaaj, realizat din cărămidă și pietre de râu. În nivelul de cultură aferent s-a găsit o cantitate considerabilă de fragmente ceramice de caolin și de sticlă, în special de la pahare cu decor în formă de stropi sau pictate, de import, databile în secolul al XIV-lea. În urma adâncirii în fața pragului s-a putut constata că intrarea avea o fază mai timpurie de amenajare, pavaajul amintit mai sus fiind contemporan cu aceasta. În această perioadă ancadramentul ușii cu două retrageri consta din cărămizi care formau o muchie teșită. Într-o etapă mai târzie nivelul pragului a fost ridicat, iar ancadramentul a fost refăcut din piatră.

Fundația zidului nu este foarte adâncă (- 2,60 m) și are aceeași grosime ca și în elevație (2,16 m). Sterilul a fost identificat la adâncimea de - 2,70 m, sub fundația clădirii existând un strat de cultură anterior ridicării clădirii, datat pe baza ceramicii în secolele XIII-XIV. Având în vedere terenul foarte mlăștinos, s-au produs tasări serioase ale zidurilor, acest fenomen fiind evident în special în zona intrării.

Secțiunea S 12. Trasată în continuarea secțiunii S 11, cu un martor de 0,60 m (dimensiuni: 3,50 x 3 m). Secțiunea suprapune parțial sondajul efectuat în anul 1980, scopul fiind verificarea săpăturilor vechi, dar și dezvelirea încăperii a cărei intrare a fost reperată în S 11.

În caroul 1 (dinspre est), la - 0,50 m, în moloz au apărut mai multe zeci de vârfuri de săgeată de arbaletă în trei muchii, precum și lemn carbonizat în jurul acestora. La curățarea acestei zone a rezultat că este vorba despre un lot de săgeți așezate cu vârful în jos într-o lădiță de lemn. Lădița stătea pe un nivel de amenajare, o podea realizată din mortar amestecat cu cărămidă sfărâmată (stil cocciopesto). La aceeași adâncime, în profilul nordic s-a găsit și un talger de balanță din tablă de cupru. Sub acest nivel urmează un alt nivel de dărâmătură care conținea și fragmente de zidărie legată. Pe baza observațiilor stratigrafice am putut trage concluzia că este vorba despre o clădire cu etaj și cu parter boltit, ruinele acesteia păstrându-se într-o mare măsură nederanjate în curtea interioară a clădirii actuale.

Sub molozul provenit din bolta de cărămidă a parterului, la adâncimea de -1,75 m a apărut podeaua încăperii, realizată din mortar. Pe alocuri podeaua s-a distrus în urma prăbușirii fragmentelor de zidărie.

În continuare se regăsește aceeași succesiune de amenajări, ca și în S 11, în forma unor podele din mortar. Stratul steril din punct de vedere arheologic se regăsește la - 2,60-2,70 m.

S 13. La sud de S 12, perpendicular pe acesta, aliniată cu marginea vestică a S 12 (dimensiuni: 4 x 8 m).

La doar - 0,45 m adâncime, pe marginea estică a laturii lungi s-a dezvelit continuarea zidului estic al

încăperii. Atît în S 12, cât și în S 13 s-a putut observa că feței interioare a zidului estic s-a adăugat într-o fază mai târzie o cămășuială de cărămidă, groasă de 44 cm, grosimea inițială a zidului fiind de 1,70 m. Aceasta se lățește spre partea superioară, dovadă că încăperea era boltită, așa cum s-a putut deduce și din fragmentele de zidărie din bolta prăbușită. În [ ] 2 s-a dezvelit zidul sudic al încăperii, gros de 0,90 m. Spre sud clădirea continuă cu o a doua încăpere. Pe baza structurii zidăriei s-a putut observa că zidul sudic a fost adosat ulterior, ceea ce ar indica o compartimentare ulterioară a unei prime încăperi. Acest lucru este susținut și de urmele a mai multe gropi de stâlpi și stâlpi de lemn încă păstrați, localizați în fața zidului sudic, spre nord, pe o lățime de 1,20 m, reprezentând substructura unui zid mai vechi orientat E-V.

La - 0,60 m, în caroul [ ] 1, pe nivelul etajului au apărut multe cărămizi și lut fin, ars, precum și cahle oală de sobă simple, cu gura pătrată sau cahlă nișă, dovedind că în această zonă funcționa o sobă.

În capătul secțiunii, în profilul sudic apare un alt colț de zidărie de cărămidă, superficial, neputând fi legat deocamdată de structurile existente.

Podeaua de mortar identificată în S 12 se întrerupe în S 13, cel mai probabil datorită distrugerii. Un fragment masiv din zidul sudic s-a prăbușit spre nord, cauzând distrugeri serioase și denivelări. După îndepărtarea zidăriei prăbușite, sub aceasta s-a conturat o groapă aproximativ circulară, cu dimensiunile de 1,40 x 1,35 m și adâncă de 3,37 m, având în umplutură cărămizi, fragmente ceramice și o ghiulea de piatră, ceea ce ar fi putut cauza distrugerile pomenite mai sus.

La - 1,70 m, în a doua încăpere apare de asemenea o podea de mortar.

Spre deosebire de structura zidului estic al primei încăperi, zidul sudic, precum și cămășuiala zidului estic al încăperii următoare, are o fundație construită din blocuri de piatră sumar fasonate, ceea ce dovedește din nou că provin din etape ulterioare de construcție. Cota fundației de piatră este la - 2,40 m, sterilul a fost identificat la adâncimea de - 2,70 m.

Materialele arheologice recuperate în urma săpăturilor este foarte divers și datează în intervalul cuprins între secolele XIV-XVII. Fragmentele ceramice reprezintă majoritatea descoperirilor. Alături de ceramica de uz comun este prezentă și vesela de masă realizată din lut caolinic (cupe, pahare) sau ceramica smălțuită de import (ex. Lostițe). Au fost descoperite multe fragmente de pahare și butelii de sticlă, de asemenea de import, putând fi datate în secolele XIV-XV.

Printre obiectele de fier descoperite se numără feroneria de construcție (balamale, piroane), ghiulele de diferite dimensiuni și cu interior plin sau gol, fragmente de cuțite, pumnale și vârfurile de săgeți de arbaletă.

Datorită solului foarte acid artefactele de bronz se păstrează într-o stare de conservare deosebit de proastă, ca urmare numărul acestora este foarte redus. A fost descoperită o aplică cu decor în formă de crini și monede datate în secolele XIV-XVI.

Câteva mânere simple sau decorate reprezintă inventarul obiectelor de os.

Ancadramentele de piatră gotice descoperite în această campanie arheologică sunt deosebit de importante. Acestea provin din chenarul ușii clădirii cercetate. Alături de acestea a mai fost descoperit un ancadrament de fereastră simplu, singurul până acum.

Un con funerar roman care prezintă urme de prelucrare secundară, descoperit sub nivelul de dărâmătură, a fost folosit, în opinia noastră, ca și proiectil în asediul castelului.

În stadiul actual al cercetărilor putem afirma că în colțul NV al curții actuale, dar și al incintei medievale a existat o clădire de formă dreptunghiulară, orientată N-S, cu două faze principale de construcție. Ea datează din secolul al XIV-lea, fiind refăcută, lărgită și boltită cândva în prima jumătate a secolului al XV-lea. Repetatele refaceri ale podelelor și pavajelor realizate prin ridicarea nivelului de călcare pot fi puse și pe seama terenului mlăștinos.

Distrugerea clădirii a fost cauzată de un asediu, așa cum arată fragmentele mari de zidărie prăbușite, precum și cantitatea mare de proiectile descoperite pe ultimul nivel de călcare și în stratul de moloz. Pe baza unei monede din 1566, descoperită în ultimele straturi de cultură de sub dărâmătură, putem afirma că distrugerea s-a produs spre sfârșitul secolului al XVI-lea, posibil chiar cu ocazia asediilor conduse de

---

Sigismund Báthory cu scopul de a elibera această regiune de sub ocupația otomană.

Informații suplimentare online

[Raportul 4864 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
